

Tahkim ve Çevrimiçi Duruşmalar

Giriş

COVID-19 salgınının yayılması ile tüm dünya neredeyse durma noktasına gelmiş ve insanlar günlük ihtiyaçlarını şimdiki zamanın işleyişine göre ayarlamak zorunda kalmıştır. Hükümetler salgının yayılmasını önlemek için okulların ve işletmelerin kapatılması, sokağa çıkma yasaklarının ilan edilmesi ve seyahat kısıtlamaları da dâhil olmak üzere birçok önlem almıştır. Fiziken görüşme yapılmasını zorlaştıran bu durum, normalde yüz yüze olarak gerçekleştirilen mahkeme ve tahkim duruşmalarını da şüphesiz etkilemiştir. Pek çok tahkim kurumu teknolojiden faydalanarak duruşmaları video konferans yoluyla gerçekleştirmeye başlamıştır.

Tahkimin taraf iradelerinin uyuşması ile başladığı gözetildiğinde, bu süreçte tahkim camiasını meşgul eden gündemlerden biri de taraflardan birinin itirazına rağmen hakemlerce çevrimiçi duruşma yapılmasına karar verilmesinin genel hukuk prensiplerini ve başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere birçok düzenleme ile koruma altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal edip etmediği konusu olmuştur.

Yakın zamanda Avusturya Yüksek Mahkemesi ("Mahkeme") tarafından verilen karara kadar, bilindiği kadarıyla bu konuda bir karar verilmemiştir^[1]. Mahkeme kararında yargı süreci ile çevrimiçi duruşmalar arasındaki ilişkiyi inceleyerek, yargılamanın yürütülmesi tarafların adil yargılanma hakkını güvence altına aldığı müddetçe, hakem tarafından, taraflardan birinin itirazlarına rağmen çevrimiçi duruşma yapılmasına karar verilebileceği belirtilmiştir^[2].

Vakıalar/ Uyuşmazlık Hakkında Genel Bilgi

Bahsi geçen uyuşmazlık Mahkeme'nin önüne gelmeden önce, Viyana Uluslararası Tahkim Merkezi (DAHA) nezdinde 3 hakemden oluşan bir hakem heyeti önünde Ağustos 2017'den beri görülmektedir.

Delil duruşması COVID-19 salgınından önce 10 Mart 2020 tarihine atılmışken şartlar nedeniyle sonradan 15 Nisan 2020 tarihine ertelenmiştir.

19 Mart 2020 tarihinde düzenlenen toplantıda taraflar, COVID-19 nedeniyle duruşmaların çevrimiçi olarak düzenlenmesi olasılığını tartışmışlardır. 2 Nisan 2020 tarihinde ise davalılar çevrimiçi duruşma düzenlenmesini kesin olarak reddetmiş ve duruşmaların daha ileri bir tarihte yüz yüze yapılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Ancak davalıların bu teklifi 8 Nisan 2020 tarihinde hakem heyeti tarafından reddedilmiş ve çevrimiçi duruşma tarihi olarak 15 Nisan 2020'ye gün verilmiştir.

21 Nisan 2020 tarihinde, davalılar silahların eşitliği ilkesine aykırı muamele yapıldığı ve yargılamanın adil olmayan bir şekilde yürütüldüğü gerekçeleriyle hakem heyetine itiraz etmiş; ancak davalıların iddiaları DAHA tarafından reddedilmiştir. Söz konusu olayın ardından davalılar itirazlarını Mahkeme'ye taşımışlardır.

Davalıların çevrimiçi duruşmaların hukuki temeli hakkındaki iddiaları üç bölümde ve aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

(1) Çevrimiçi duruşma için belirlenen tarih ile davalılara duruşma için yeterli bir hazırlanma süresi verilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmektedir: Davalılar, duruşmaların yüz yüze yapılması tekliflerinin hakem heyeti tarafından 8 Nisan 2020 tarihinde reddedilmesi sebebiyle, 15 Nisan 2020 tarihindeki duruşmaya hazırlanmak için kendilerine yeterli zaman verilmediğini ileri sürmüştür.

(2) Saat dilimi farkı nedeniyle taraflar arası eşitsizlik söz konusu olmaktadır: Davalılar ayrıca, Los Angeles merkezli olduklarını ve hakem heyeti tarafından belirlenen 15:00 CET olan duruşma saatinin Los Angeles saati ile sabah 6:00'da gerçekleşeceğini ve bu sebeple Viyana merkezli davacıların duruşmaya öğleden sonra saat 15:00'te başlarken kendilerinin duruşmaya sabah saat 6:00'da başlamak zorunda kalacağı gerekçesiyle taraflara eşit olmayan muamele yapıldığını ileri sürmüştür.

(3) Tanıklara müdahale edilme tehlikesi bulunmaktadır: Davalılar, çevrimiçi duruşma kararlaştırmakla tanıklara müdahale edilmesi tehlikesi meydana getirdiklerinden bahisle hakemlerin eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ve bu durumun hakemlerin tarafsızlığına gölge düşürdüğünü iddia etmiştir.

Mahkemenin Kararı

Mahkeme taraflarca ileri sürülen iddiaları değerlendirdikten sonra aşağıdaki şekilde karar kurmuştur/vermiştir:

(1) Duruşmaya hazırlanmak için yeterli süre olmaması hakkında: Mahkeme, duruşmanın ertelenmesi talebinin reddedildiği kararın tebliğinden önce taraflara duruşma tarihi hakkında bilgi verildiğini belirtmiştir. Ayrıca, uyuşmazlık taraflarından birinin erteleme talebinde bulunması halinde, erteleme talebinde bulunan tarafından bu talebinin hemen kabul edileceğini ve bu sebeple de duruşmanın erteleneceğini düşünerek hareket etmesinin makul olmadığını ifade etmiştir. Erteleme talebinde bulunan taraf, talebinin reddedilme olasılığını dikkate almalı ve bu nedenle duruşmanın daha önceden kararlaştırılan gün ve saatte yapılması ihtimaline karşı gerekli hazırlıkları yapmalıdır. Bu kapsamda Mahkeme davalıların hazırlanmak için yeterli zamanı olup olmadığını değerlendirirken, ret kararının verildiği tarih yerine erteleme talep edilmeden önce taraflara bildirilen duruşma tarihinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bu sebepler doğrultusunda, Mahkeme davalıların duruşmaya hazırlanmak için yeterli sürelerinin olduğu yönünde karar vermiştir.

(2) Farklı zaman dilimleri hakkında: Mahkeme, davalıların Los Angeles ve Viyana arasındaki coğrafi uzaklık sebebiyle seyahate ve saat dilimi farklılarına ilişkin ortaya çıkabilecek zorlukları en başta kabul ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme, saat 6:00'da gerçekleşecek çevrimiçi duruşmanın davalılar için çok büyük bir yük oluşturmadığını belirterek, çevrimiçi duruşmanın, fiziki duruşmaya kıyasla davalıların Los Angeles'tan Viyana'ya gitmek için harcaacakları emek ve zamanı da azalttığını ifade etmiştir. Bu sebeple, Mahkeme davalıların zaman dilimlerine ilişkin iddialarını reddetmiştir.

(3) Tanıklara müdahale edilebileceği hakkında: Mahkeme, COVID-19 salgınından önce de video konferans yoluyla çevrimiçi duruşma usulünün kullanıldığını ifade ederek, kaldı ki salgın ile beraber uyuşmazlıkları verimli bir şekilde çözmeye devam etmek için teknoloji kullanımının arttığını belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme, tanıklara müdahale tehlikesinin yüz yüze gerçekleştirilen duruşmalarda da bulunduğunu ifade ederek, duruşmaların çevrimiçi olarak yürütülmesinin tek başına ciddi bir usulî ihlale sebebiyet vermeyeceğini, hakem heyetinin tarafsızlığına gölge düşürmeyeceğini ve adil yargılanma ilkesinin ihlali anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca davalıların itirazlarını ileri sürerken,

spesifik olarak hangi usul kurallarının ihlal edildiğini de belirtmek yerine, afaki bir şekilde adil yargılanma ilkesinin ihlal edildiğini belirtmeleri de haklı bulunmamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, davalıların tanık beyanlarına müdahale edilebileceğine ilişkin iddialarını da reddetmiştir.

Yorumlar

Çevrimiçi duruşmalar COVID-19'dan önce de kullanılmakta ise de pandemi ile birlikte, uyuşmazlıkların etkin bir şekilde çözülmesini temin etmek adına, tahkim kurumlarınca yeni kurallar ve prosedürler benimsenmek durumunda kalmıştır. Bununla birlikte, bu kurallar ve prosedürler çevrimiçi duruşmalar için zemin hazırlamış olsalar da tarafların eşitliği ilkesi, hukuki dinlenilme hakkı gibi hususları netleştirmekte eksik kalmıştır.

Bu konudaki ilk emsal olan Avusturya Yüksek Mahkemesi'nin kararı COVID-19'un başlangıcından bu yana tahkim camiasını meşgul eden bu soruna tatmin edici bir cevap getirmiştir. Aynı zamanda çevrimiçi duruşmaların temelini atması ve usulî süreci derinlemesine irdelemesi sebebiyle çok önemli bir karardır. Mahkeme'nin çevrimiçi duruşmaları destekleyen tutumunun diğer yargılamaları da etkilemesi kuvvetle muhtemeldir.

COVID-19'un önümüzdeki süreçte de devam edeceği göz önüne alındığında daha birçok uyuşmazlığın çözümünü etkileyeceğine şüphe bulunmamaktadır. Bu nedenle, tahkim yargılamalarında tarafların alışlageldik usulî yöntemlere nazaran, günümüz şartlarına uygun yeni yöntemlere eğilim göstermesi ve adapte olmaya çalışması son derece önem arz etmektedir.

Katkılarından dolayı Dilara Kaçar'a teşekkür ederiz.